

Η επανένωση του γερμανικού ρατσισμού

Ροστόκ 1992: οι μπάτσοι, οι φασίστες και η τοπική κοινωνία μεγαλουργούν

Εκείνο το βράδυ που οι βαριοπούλες γκρέμιζαν το Τείχος του Βερολίνου, άλλαξαν πολλά περισσότερα από τη μορφολογία της πόλης. Το Τείχος που διαλυόταν, ο Ψυχρός Πόλεμος που τελείωνε μέσα στις ιαχές και της τυμπανοκρουσίες, εγκαινιάζαν μια “νέα εποχή”. Μια εποχή που ξεκίναγε με τη νικήτρια Δυτική Γερμανία να προσαρτά τα εδάφη της ηττημένης Ανατολικής και να καλείται να διαχειριστεί ένα τεράστιο εργατικό δυναμικό που της προσφερόταν στο πιάτο. Και εκεί ακριβώς θα παιζόταν το παιχνίδι της περίφημης “Επανάληψης” και της “νίκης της δημοκρατίας” στο πώς οι νεοφερμένοι εργάτες θα εντάσσονταν ομαλά στο γενικότερο σχεδιασμό της Ομοσπονδιακής πλέον Γερμανίας. Για να το πούμε αλλιώς, με την προσάρτηση της πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, το ενιαίο πια γερμανικό κράτος είχε να σκεφτεί και να οργανώσει την πολιτική του με γνώμονα την αποδοτική (γι’ αυτό) εκμετάλλευση του αυξημένου κατά 16 και βάλε εκατομμύρια πληθυσμού. Και αν κρίνουμε αναδρομικά, δεν τα πήγε και άσχημα...

Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τους μετασχηματισμούς που σημειώθηκαν στο εσωτερικό της γερμανικής κοινωνίας εκείνη την εποχή, μπορούμε όμως να υποστηρίξουμε με αρκετή βεβαιότητα ότι όσον τουλάχιστο αφορά το γερμανικό κράτος, οι μετασχηματισμοί αυτοί κάθε άλλο παρά αφέθηκαν στην τύχη τους. Το σχέδιο ήταν απλό, δοκιμασμένο και προσφιλέ: επένδυση στο σίγουρο χαρτί της εθνικής ενότητας και εντατικά μαθήματα συσπείρωσης του γερμανικού έθνους που “έχει όλο το μέλλον μπροστά του”. Η διαχείριση της όποιας δυσφορίας (των ανατολικών, λόγω της πρόσκρουσής τους με την καθόλου “φανταστική δυτική πραγματικότητα”, αλλά και των δυτικών που όσο να πεις δεν μπορούσαν να δεχτούν ότι ήταν ίσοι κι όμοιοι με τους “δευτεροκλασάτους κόκκινους”) έπρεπε να γίνει με έναν επικερδή για τον γερμανικό καπιταλισμό τρόπο. Τι κοινό, λοιπόν, είχαν όλοι αυτοί που βρέθηκαν μέσα σε μια νύχτα υπό τη σκέπη της Ενωμένης Γερμανίας; Ποιο μπορούσε να είναι το σημείο σύγκλισής τους σε μια ταξικά διαιρεμένη κοινωνία που όμως έπρεπε να συνεχίσει να κάνει ότι δεν είναι τέτοια; Μα, φυσικά, το ότι στις φλέβες τους έρεε “γερμανικό αίμα”· το ότι ήταν οι ιδιοκτήτες μιας πλούσιας χώρας που την είχαν βάλει στο στόχαστρο όλοι οι “φτωχοί και καταφρονεμένοι του πλανήτη” και οι οποίοι ήθελαν να τους κλέψουν την ευημερία τους. Ρατσισμός, λοιπόν, κι όποιος ατέξει ήταν η “συνταγή της επιτυχίας” που ακολουθήθηκε για άλλη μια φορά.

Το πογκρόμ ως εργαλείο άσκησης πολιτικής

Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, ο κυβερνητικός συνασπισμός Χριστιανοδημοκρατών και Φιλελευθέρων είχε αρχίσει να κάνει ξεκάθαρες τις βλέψεις και τις προθέσεις του: έχοντας νωρίς νωρίς ορίσει “το πρόβλημα”, που δεν ήταν άλλο από τη “μαζική εισροή” μεταναστών από διάφορες χώρες, έβαλε μπροστα μια ολοκληρωμένη αντιμεταναστευτική πολιτική επιμένοντας στην ανάγκη αυστηροποίησης του νομικού πλαισίου ή αλλιώς στέλνοντας τους μετανάστες στις αγκαλιές των μπάτσων και των δικαστών που θα ήταν οι μόνοι αρμόδιοι για την περίπτωση τους. Με την πτώση του ανατολικού μπλοκ το 1989 και την έναρξη του πολέμου της Γιουγκοσλαβίας το 1992, το ζήτημα του ασύλου και της άδειας παραμονής άρχισε να γίνεται το κυρίαρχο θέμα συζήτησης στους κόλπους της γερμανικής κοινωνίας, ενώ τα περισσότερα πολιτικά κόμματα πλειοδοτούσαν στο “πόσοι χωράνε”. Το γνωστό περιοδικό “Spiegel” κυκλο-

Ροστόκ 1992:

Φασίστας για κλωτσιές και για φτυσιές. Σηκωμένο χέρι (με δυσκολία ευθυγράμμιση των δακτύλων), απλανές βοϊδίσιο βλέμμα, μπλούζα της Εθνικής Ομάδας και κατουρημένη φόρμα. Για τους αντιφασίστες, το εμετικό αυτό συνονθύλευμα απεικόνιζε το “μέσο Γερμανό” γι’ αυτό και το ακροαριστερό περιοδικό “Konkret” τον έκανε εξώφυλλο με τον εξής τίτλο: “Εσύ είσαι η Γερμανία”.

φόρησε στις 9 Σεπτεμβρίου του 1991 με εξώφυλλο που παρουσίαζε τη Γερμανία ως καράβι που έχει τιγκάρει ασφυκτικά, ενώ ο υπέρτιτος διευκρίνιζε με ποιους ακριβώς έχει τιγκάρει: “Συνωστισμός των Φτωχών. Πρόσφυγες, μετανάστες, αιτούντες άσυλο”. Χρήσιμη η διευκρίνιση, γιατί θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι ο αρχισυντάκτης ίσως και να αναφέρεται στους χιλιάδες τουρίστες που κατακλύζουν κάθε Οκτώβρη το Μόναχο για το φεστιβάλ Μπίρας.

Και κάπως έτσι, με τις συντονισμένες προσπάθειες όλων των μηχανισμών να εγγυώνται τα χειρότερα φτάνουμε στο καλοκαίρι του 1992 και στην πόλη Ροστόκ που βρίσκεται στα βορειοανατολικά της χώρας. Εκεί, η Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου (ZAST) της περιφέρειας Μεκλεμβούργου - Δυτικής Πομερανίας θα γίνει το σημείο όπου η σύμπραξη κράτους - ναζί - τοπικής κοινωνίας θα οδηγήσει σε ένα πογκρόμ που κράτησε μια περίπου βδομάδα και ο αντίλαλος του συνεχίζει να ακούγεται 20 χρόνια μετά. Γύρω από τη ZAST, όπου έκαναν καθημερινά ουρά μετανάστες (κυρίως ρομά από την Ανατολική Ευρώπη)², και τον παρακείμενο ξενώνα όπου διέμεναν 150 περίπου μετανάστες εργάτες από το Βιετνάμ³, ο γερμανικός ρατσισμός της εποχής έδωσε τα ρέστα του. Μετά από αρκετές μέρες “αγανάκτησης” της τοπικής κοινωνίας που δεν μπορούσε να βλέπει “εξαθλιωμένους που κατούραγαν στο δρόμο” και αρκετές δεκάδες δημοσιεύματα που απαιτούσαν “να γίνει κάτι, γιατί δεν πάει άλλο”, το Σάββατο 20 Αυγούστου ξεκίνησε να μπαίνει σε εφαρμογή αυτό που “έπρεπε να γίνει”. Φασίστες από την περιοχή και τις γύρω πόλεις άρχισαν να μαζεύονται σιγά σιγά στο σημείο από το μεσημέρι, φωνάζοντας καφρίλες και πουλώντας μαγκιά και τσαντίλα με το κιλό. Το βράδυ, όταν πια ο συρφετός των καθαρμάτων (δεκαεξάχρονα κωλοπαίδια, “φασιστο-κεφάλια” από το Βερολίνο, ρετάλια που στα νιάτα τους θα ήταν στη νεολαία του Χίτλερ, τελειωμένοι μικροαστοί που “δεν έχουν πρόβλημα με όλους, αλλά...” και πάει λέγοντας) είχε φτάσει τις 3.000 χιλιάδες, ξεκίνησε και η επίθεση με βόμβες μολότοφ, πέτρες και ξύλα εναντίον του ξενώνα των μεταναστών που συνεχίστηκε και τις επόμενες ημέρες. Το ότι ο τελικός απολογισμός είχε μόνο τραυματίες και όχι νεκρούς ήταν καθαρά θέμα τύχης.

Όλοι αυτοί οι ναζί, όμως, δεν θα μπορούσαν να έχουν κάνει τίποτα χωρίς τις πλάτες των μπάτσων και χωρίς την ολόπλευρη στήριξη των κατοίκων και των μαγαζατόρων. Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι οι μπάτσοι, όσοι δεν είχαν πάρει άδεια εκείνες τις ημέρες⁴, χαριεντίζονταν με τους φασίστες (ακόμα κι όταν έκαναν ότι αλλολοσπρώνονται) και παρενέβησαν στο σημείο του μακελειού μόνο όταν 200 περίπου αντιφασίστες προσπάθησαν να πλησιάσουν, συλλαμβάνοντας 60 από αυτούς. Οι ντόπιοι, από τη μεριά τους, όταν δεν χειροκροτούσαν για να ενθαρρύνουν τους φασίστες να “βρουν το στόχο τους”, χαιρέταγαν ναζιστικά τους μπάτσους. Οι “καλύτεροι”, βέβαια, ήταν κάποιοι μαγαζάτορες που είπαν να αναλάβουν την αναπαραγωγή των φασιστών και κράτησαν τα σκατομάγαζά τους ανοιχτά όλη νύχτα για να τρώνε τα εγγόνια του Χίτλερ χοτ ντόγκ, να καρδαμώνουν και να συνεχίζουν να δοξάζουν το έθνος. Σε κάθε περίπτωση, τις μέρες εκείνες στο Ροστόκ ο κρατικός μηχανισμός δεν “ολιγώρησε”, οι ντόπιοι χειροκροτητές δεν “παραπλανήθηκαν” και οι ναζί δεν “το παράκωναν”⁵. Τις μέρες εκείνες στο Ροστόκ, το πογκρόμ εναντίον των μεταναστών δεν ήταν μια “κακιά στιγμή”. Ήταν η στιγμή που έδειχνε προς τα πού πάει το πράγ-

Το "σοβαρό" Spiegel στην εμπροσθοφυλακή:
"Συνωστισμός των Φτωκών. Πρόσφυγες, μετα-
νάστες, αιτούντες άσυλο".

μα και το τι είδους διαχείριση των μεταναστών θα ήταν διατεθειμένη να δεχτεί και να επιτρέψει μια ευρωπαϊκή κοινωνία (κι αυτό δεν ισχύει μόνο για τη γερμανική).

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, το ζήτημα δεν είναι αυτή καθεαυτή η βία των φασιστών, η οποία δεν εμφανιζόταν ούτε για πρώτη ούτε για τελευταία φορά. Το ζήτημα είναι ότι η βία αυτή μπόρεσε να εκδηλωθεί γιατί υπήρχαν τα κατάλληλα στηρίγματα. Το πογκρόμ στο Ροστόκ, λοιπόν, αποδείχτηκε "πολυεργαλείο" στα χέρια του γερμανικού κράτους, αφού αποτέλεσε την αφορμή για μια σειρά αλλαγές (προς το δεξιότερο, εννοείται) με πρώτη και κύρια αυτή του γερμανικού Συντάγματος. Το τελευταίο, προέβλεπε ότι η αίτηση ασύλου είναι αναφαίρετο δικαίωμα οποιουδήποτε διώκεται για πολιτικούς, θρησκευτικούς ή φυλετικούς λόγους στη χώρα προέλευσής του και σπάνια απορρίπτονταν αιτήσεις. Λίγο το "ένοχο παρελθόν", λίγο η οικονομική συντριβή στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και η ανάγκη για μαζική εισαγωγή μεταναστών για να πάρεται μπρος το γερμανικό θαύμα, είχαν γεμίσει το δυτικογερμανικό θεσμικό πλαίσιο με "βαρίδια". Βαρίδια που στις αρχές της δεκαετίας του '90 είχε έρθει πια η ώρα η ομόσπονδη "Μεγάλη Γερμανία" να τα αποτινάξει. Για του λόγου το αληθές, ένα μόλις μήνα μετά τα όσα συνέβησαν στο Ροστόκ, αφού και οι τελευταίοι εντός της γερμανικής Βουλής συμφώνησαν ότι "δεν πάει άλλο"⁶, προχώρησαν στην αυστηροποίηση του μεταναστευτικού νόμου, κάτι που λίγο αργότερα άρχισαν να κάνουν και άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Τα "ταμπού" του παρελθόντος έπεφταν και η παρανομοποίηση των μεταναστών θα αναγνωριζόταν όλο και πιο ανοιχτά ως μια κρατική πολιτική διαχείρισης της εργασίας με παγκόσμια εμβέλεια: "Το 1992, στο Ροστόκ, μπορούσε κανείς να καταλάβει ποια είναι η πολιτική του κράτους στο εσωτερικό και το εξωτερικό". Η τελική φάση του "νέου γερμανικού θαύματος", δηλαδή της πλήρους πρωτοκαθεδρίας του γερμανικού καπιταλισμού στην Ενωμένη Ευρώπη, υπογράφηκε τον Φλεβάρη του 1992 στην ολλανδική πόλη Μάαστριχτ και επικυρώθηκε το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς στο Ροστόκ...

1. Σε πολλές περιφέρειες της πρώην Ανατολικής Γερμανίας, μετά την επανένωση, η ανεργία ξεπερνούσε το 15%.
2. Αρχικά οι αιτούντες άσυλο που "εξυπηρετούσε" η συγκεκριμένη υπηρεσία έφταναν τους 300 το μήνα. Από το καλοκαίρι, όμως, του 1992 ο αριθμός τους πενταπλασιάστηκε. Απ' ό,τι φαίνεται, η σφαγή στα Βαλκάνια "πήγαινε κατ' ευχήν"...
3. Οι μετανάστες εργάτες από το Βιετνάμ βρίσκονταν στη Γερμανία με διακρατική συμφωνία που προέβλεπε την υπογραφή συμβολαίου ορισμένου χρόνου με συγκεκριμένους εργοδότες. Η συμφωνία είχε υπογραφεί με το προηγούμενο καθεστώς της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας.
4. Οι επικεφαλής του τοπικού Αστυνομικού Τμήματος βρίσκονταν σε άδεια παρόλο που τα τέλη Αυγούστου δεν θεωρούνται περίοδος διακοπών στη Γερμανία, αφού όλα (σχολεία, δημόσιες υπηρεσίες) λειτουργούν κανονικά.
5. Υπάρχει ένα αρκετά ενδιαφέρον ντοκιμαντέρ ("The truth lies in Rostock") που γυρίστηκε ένα χρόνο μετά το πογκρόμ από γερμανούς αντιφασίστες και στο οποίο απεικονίζεται ξεκάθαρα τόσο η κρατική συνεισφορά όσο και αυτή των κατοίκων. Αποσπάσματα του εν λόγω ντοκιμαντέρ θα βρει κανείς σε λίγο καιρό, αν όλα πάνε καλά, στο www.antifascscripta.net. Βλ., επίσης την μπροσούρα "Autonome Antifa. Σύντομη ιστορία του γερμανικού αντιφασιστικού και αντιρατσιστικού κινήματος (1980-2003)", Antifa Scripta, 2007.
6. Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα και το Κόμμα των Πρασίνων αρνούσαν για χρόνια να συναίνεσουν στην οποιαδήποτε τροποποίηση του Συντάγματος. Όλοι, βέβαια, κάποια στιγμή λυγίζουν...
7. Βλ., το σχετικό αφιέρωμα "Das Pogrom von Rostock. Reaktionen, Rückblicke, Reflexionen" του γερμανικού αντιφασιστικού περιοδικού "Antifaschistisches Info Blatt", τ. 95, Καλοκαίρι 2012.

Να είμαστε παρόντες

Για τους αντιφασίστες που βρίσκονταν μαζί με τους μετανάστες από την πρώτη στιγμή της επίθεσης, αλλά και για εκείνους τους είκοσι και πλέον χιλιάδες που έφτασαν στο Ροστόκ από ολόκληρη τη χώρα για να συμμετάσχουν στην τεράστια αντιφασιστική διαδήλωση μια βδομάδα μετά ή εκείνους που τα προηγούμενα αλλά και όλα τα επόμενα χρόνια επέλεξαν να οργανωθούν για να απαντήσουν στη ρατσιστική βία, το ότι δεν κατάφεραν να αποτρέψουν το πογκρόμ ούτε και τις δεξιές στροφές της γερμανικής κοινωνίας, θεωρήθηκε συντριπτική ήττα. Το 1997, πέντε χρόνια μετά την επέλαση των φασιστών στο Ροστόκ, το αντιφασιστικό περιοδικό "Antifaschistisches Info Blatt" δημοσίευσε ένα κείμενο σκληρής και ουσιαστικής αυτοκριτικής που εξακολουθεί μέχρι σήμερα να αποτελεί σημείο αναφοράς: "Εδώ και χρόνια διάφοροι χρησιμοποιούσαμε επιχειρήματα ηθικής φύσης για να υποστηρίξουμε ότι οι σιωπηλοί αυτόπτες μάρτυρες της 9ης Νοέμβρη του 1938⁸ ήταν συνένοχοι. Τώρα που βρεθήκαμε και οι ίδιοι σε μια παρόμοια κατάσταση, πήρε φωτιά ο άσπρος μας κώλος. Με τις ηθικές αξιώσεις δεν μπορεί κανείς ούτε στο ελάχιστο να αποκτά συνείδηση των πραγμάτων. Δεν μπορεί να έχει συνείδηση του τι πρέπει να κάνει σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Ούτε εμείς οι ίδιοι θεωρούσαμε τους εαυτούς μας παράγοντα της Ιστορίας, ούτε είχαμε ξεκάθαρα μέσα στο κεφάλι μας το ότι σε μερικές περιπτώσεις είναι δυνατό να κλονιστεί ή ακόμα και να κινδυνέψει η ευημερία μας (...). Το μάθημα αυτό θα μας είναι χρήσιμο για το μέλλον. Αντί να πετάμε απλά και μόνο ριζοσπαστικές κορώνες και μεγάλα λόγια, αντί ίσα που να παίρνουμε μυρωδιά κάθε φορά που συμβαίνει κάτι, πρέπει να μάθουμε να καταλαβαίνουμε και να μπορούμε να διακρίνουμε πότε μια στιγμή είναι ιστορική για να αναλάβουμε τις ευθύνες μας. Πρέπει να καταλαβαίνουμε πότε η ροή των πραγμάτων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις δικές μας πράξεις και από τις δικές μας παραλείψεις. Πρέπει, λοιπόν, να είμαστε παρόντες (...)"

Οι συνέπειες εκείνης της ήττας, το ότι ήταν από πριν υποψιασμένοι για το τι θα συνέβαινε εκείνες τις ημέρες κι όμως δεν ήταν σε θέση να το σταματήσουν, οι αδυναμίες και οι παραλείψεις συνεχίζουν να προβληματίζουν ακόμα και μετά από είκοσι χρόνια: "Μετά το πογκρόμ στην πόλη Hoyerswerda τον Σεπτέμβρη του 1991, κάθε σαββατοκύριακο είχαμε όλο και κάπου να πάμε: είτε στο Βραδεμβούργο είτε στο Ανατολικό Βερολίνο για να περιφρουρήσουμε κάποιον ξενώνα μεταναστών ή κάποιο κατειλημμένο σπίτι. Κάθε φορά που κάποιος δικός μας μάς έπαιρνε τηλέφωνο, η πρώτη αντίδραση ήταν "όχου, πάλι ξεμύτισαν οι μαλάκες;"", λέει μία αντιφασίστρια που βρισκόταν στο Ροστόκ στη διάρκεια του πογκρόμ και συνεχίζει: "Είμαι πλέον πεπεισμένη ότι το κύμα της ρατσιστικής βίας των επόμενων δεκαετιών και η ηγεμονία της ακροδεξιάς που σήμερα υπάρχει, θα είχαν εξελιχθεί αλλιώς αν δεν είχε γίνει το πογκρόμ"⁹.

8. Πρόκειται για το αντιεβραϊκό πογκρόμ που ξέσπασε σε ολόκληρη τη ναζιστική Γερμανία και έμεινε στην Ιστορία ως η "Νύχτα των Κρυστάλλων".

9. "Antifaschistisches Info Blatt", τ. 95, ό.π.

Τα φιλαράκια "χαιρετιούνται". Οι μπάτσοι μετράνε τους συμμάχους τους και οι φασίστες φωνάζουν παρών.

Μερικές δεκάδες αυτόνομοι προσπάθησαν να σταματήσουν το πογκρόμ. Οι γερμανοί μπάτσοι τους έκοψαν πριν πλησιάσουν...